

УДК 338.434

Г. О. Бурдельна,

к. е. н., доцент ПВНЗ "Європейський університет", м. Миколаїв

А. С. Полторак,

ПВНЗ "Європейський університет", м. Миколаїв

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено структуру оборотних активів сфери обігу на підприємствах АПК Миколаївської області та її вплив на ефективність їх функціонування. Здійснено аналіз забезпеченості оборотними активами та її зв'язок з показниками діяльності підприємств АПК Миколаївської області.

The structure of circulating assets of the sphere of the address at AICE of the Nikolayev area and its influence on efficiency of their functioning are studied. The analysis of level circulating assets and its communication with activity of AICE of the Nikolayev area is carried out.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах функціонування підприємств АПК України в процесі управління фінансовим станом суб'єкта господарювання, зміцнення конкурентних позицій на ринку або прийняття управлінських рішень по окремих стратегічних питаннях все частіше та глибше використовують результати аналітичної роботи щодо аналізу ефективності використання оборотних активів. Своєчасна та правильна оцінка ефективності використання оборотних активів дає можливість швидкого виявлення потенційних можливостей суб'єкта господарювання та суттєвого покращення його діяльності. Це визначає актуальність теми дослідження, її цільове спрямування та завдання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Суттєвий внесок в узагальнення теоретичних аспектів та розробку практичних рекомендацій щодо дослідження ефективності використання оборотних активів підприємств АПК України зробили такі вчені-економісти: І.А. Бержанір, А.А. Демчук, В.П. Бечко, О.А. Галич, Н.С. Скубій та інші. Проте невирішеними залишаються окремі питання, пов'язані з особливостями ефективного використання оборотних активів відповідно до змін умов господарювання.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основним завданням даного дослідження є узагальнення теоретичних аспектів з метою аналізу рівня забезпеченості оборотними активами підприємств АПК, результати якого слід використовувати в якості інформаційної бази в процесі пошуку резервів підвищення ефективності використання оборотних активів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Оптимальна структура оборотних активів на підприємствах АПК надає можливість розмістити оборотні активи таким чином, щоб значна їх частина була спрямована у виробництво. Саме тому виникає потреба дослідження забезпеченості суб'єктів господарювання оборотними активами не лише у розрізі їх загальної кількості, але і за їх структурою, на певних етапах кругообігу. Підтримуючи оптимальну структуру оборотних активів, на підприємствах АПК можливо знизити потребу у вільних грошових коштах для збереження безперервності виробництва, а також підвищити ефективність господарювання.

Структура оборотних активів — це низка важливих економічних показників, які впливають на рівень ліквідності та ділової активності підприємства, характеризують економічну можливість суб'єкта господарювання. Однак виявити резерви підвищення ефективності господарювання на окремому підприємстві тільки за допомогою інформації щодо розміщення наявних оборотних активів досить важко. Інформація, представлена у бухгалтерському балансі, а саме загальна сума наявних оборотних активів, а також розміщення оборотних активів у сферах виробництва і обігу, досить часто спотворюється окремими чинниками, такими як рівень інфляції та цінова політика, що впливають на обсяг оборотних активів [1].

Структура оборотних активів сфери обігу на підприємствах АПК Миколаївської області характеризується суттєвою питомою вагою готової продукції та дебіторської заборгованості, а також незначною питомою вагою грошових

коштів (табл. 1). Аналогічна ситуація спостерігається також в аграрному секторі економіки в інших областях України [2].

Питома вага коштів у розрахунках в загальній сумі оборотних активів сфери обігу на підприємствах АПК Миколаївської області майже постійно збільшується (з 51,08% у 2005 р. до 57,45% наприкінці 2011 р.), що свідчить про поступове вилучення активів з обороту, уповільнення обертання оборотного капіталу, виникнення збитків від безнадійної дебіторської заборгованості, підвищену зацікавленість суб'єктів господарювання в позикових засобах [3]. На розмір питомої ваги дебіторської заборгованості впливають як внутрішні (кредитна політика суб'єктів господарювання, структура розрахунків, стан контролю), так і зовнішні (стан розрахунків у країні, рівень інфляції, державна підтримка сільськогосподарського товаровиробника, ефективність грошово-кредитної політики банків) фактори [4]. Серед основних методів управління дебіторською заборгованістю слід виділити якісний аналіз заборгованості з ретельною оцінкою дебіторів, планування грошових потоків та сучасні фінансові операції, а саме факторинг, який практично не використовується на підприємствах АПК України через суттєвий ризик.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю є невід'ємною умовою підтримки належного рівня ліквідності і платоспроможності на підприємствах АПК. Управління дебіторською заборгованістю необхідно як з погляду забезпечення ефективної діяльності підприємства, так і при формуванні іміджу надійного позичальника.

Питома вага грошових коштів у сумарній вартості оборотних активів сфери обігу на підприємствах АПК Миколаївської області за період, що аналізувався, становить лише від 4,6% у 2005 р. до 8,21%

Таблиця 1. Структура оборотних активів сфери обігу на підприємствах АПК Миколаївської області

Структура, %	Готова продукція	Дебіторська заборгованість	Поточні фінансові інвестиції	Грошові кошти та їх еквіваленти	Інші оборотні активи	Всього	
Період	1	2	3	4	5	6	7
2005 р.	40,37	51,08	0,13	4,60	3,83	100,00	
2006 р.	27,66	57,50	0,14	9,19	5,52	100,00	
2007 р.	19,57	51,72	2,80	18,85	7,06	100,00	
2008 р.	27,16	55,79	2,32	8,58	6,14	100,00	
2009 р.	25,38	58,09	3,08	7,73	5,71	100,00	
2010 р.	18,79	58,47	4,67	12,10	5,97	100,00	
2011 р.	29,63	57,45	0,75	8,21	3,96	100,00	

у 2011 р. У сучасних умовах господарювання на підприємствах АПК Миколаївської області не вистачає наявних грошових коштів для підтримки безперервного процесу кругообігу виробництва.

Ефективно сформована структура оборотних активів на підприємствах АПК може дозволити підтримувати належний рівень ліквідності суб'єктів господарювання. Оцінивши фінансову ліквідність підприємств АПК Миколаївської області на основі агрегування балансу (табл. 2), робимо висновок, що сільськогосподарським підприємствам суттєво не вистачає грошових коштів для погашення термінових зобов'язань, навіть суми високоліквідних (Л1) та швидколіквідних (Л2) активів не завжди достатньо для погашення термінових пасивів (П1).

Таким чином, баланс підприємств АПК Миколаївської області неможливо назвати аб-

Таблиця 2. Аналіз ліквідності балансу підприємств АПК Миколаївської області (у % до валюти балансу)

Період	Високоліквідні активи (Л1)	Швидко ліквідні активи (Л2)	Повільно ліквідні активи (Л3)	Важко ліквідні активи (Л4)	Термінові пасиви (П1)	Короткострокові пасиви (П2)	Довгострокові пасиви (П3)	Постійні пасиви (П4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2005 р.	1,22	23,57	19,58	55,63	10,76	14,92	11,68	62,64
2006 р.	2,13	19,46	24,84	53,57	13,77	11,14	6,77	68,33
2007 р.	5,08	16,72	27,43	50,77	10,86	14,58	9,79	64,77
2008 р.	3,35	25,52	26,18	44,95	10,88	20,93	12,78	55,41
2009 р.	3,01	23,24	27,57	45,86	11,40	17,38	10,51	60,71
2010 р.	6,19	28,54	24,49	40,72	12,88	18,89	8,92	59,31
2011 р.	3,50	34,02	22,60	39,84	13,70	11,67	8,07	66,55
Платіжний надлишок (+) або нестача (-) активів								
Період	Л1-П1		Л2-П2		Л3-П3		Л4-П4	
10	11=2-6		12=3-7		13=4-8		14=5-9	
2005 р.	-9,54		8,65		7,90		-7,01	
2006 р.	-11,64		8,32		18,08		-14,76	
2007 р.	-5,78		2,14		17,65		-14,01	
2008 р.	-7,53		4,58		13,40		-10,46	
2009 р.	-8,39		5,86		17,06		-14,85	
2010 р.	-6,69		9,65		15,57		-18,59	
2011 р.	-10,20		22,35		14,52		-26,71	

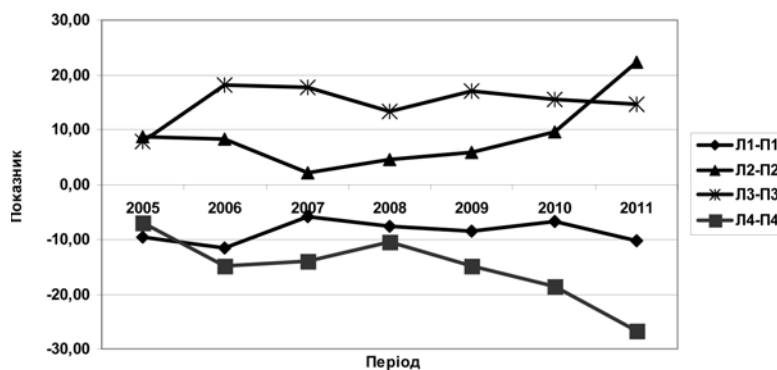

Рис. 1. Платіжний надлишок (+) або нестача (-) активів на підприємствах АПК Миколаївської області

Таблиця 3. Показники ліквідності підприємств АПК Миколаївської області

Період	Загальний показник ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт поточної ліквідності	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами
2005	0,87	0,05	0,97	1,73	0,16
2006	0,90	0,09	0,87	1,86	0,32
2007	1,03	0,20	0,86	1,94	0,28
2008	0,95	0,11	0,91	1,73	0,19
2009	0,99	0,10	0,91	1,87	0,28
2010	1,11	0,19	1,09	1,86	0,31
2011	1,24	0,14	1,48	2,37	0,44
Рекомендоване значення	>1	0,2-0,35	0,7-1,5	>1,5	>0,1

солютно ліквідним, тому що в усіх досліджуваних періодах порушується перша нерівність $\Lambda \geq \Pi_1$, яка висвітлює співвідношення поточних платежів та коштів (рис. 1).

Проведений аналіз ліквідності за допомогою фінансових коефіцієнтів (табл. 3) підтверджує факт порушення збалансованості у структурі оборотних активів сільськогосподарських підприємств Миколаївської області, а саме спостерігається недостатньо високий рівень коефіцієнту абсолютної ліквідності (від 0,05 у 2005 р. до 0,14 у 2011 р.), який, однак, має стійку тенденцію до наближення до рекомендованого значення. При аналізі інших показників ліквідності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області суттєвих відхилень від рекомендованих значень не виявлено.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗРОБОК

Проведений аналіз структури оборотних активів сільськогосподарських підприємств Миколаївської області за період 2005—2011 рр. свідчить про те, що структуру оборотних активів неможливо назвати абсолютно збалансованою. У структурі оборотних активів спостерігається стабільне зростання питомої ваги дебіторської заборгованості, що призводить до поступового

вилучення активів з обороту, виникнення додаткових витрат, уповільнення обертання оборотного капіталу, виникнення збитків. Крім того, відчувається нестача грошових коштів протягом усього досліджуваного періоду, внаслідок чого погіршується рівень ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання. Сільськогосподарський товаровиробник потребує більш міцної державної підтримки за допомогою системного проведення державних закупок сільськогосподарської продукції за справедливими цінами, регулювання ринкової ціни, всебічної підтримки малого бізнесу в аграрному секторі економіки. У подальших дослідженнях планується проведення аналізу наявного співвідношення оборотних та необоротних активів на підприємствах АПК України, його впливу на показники діяльності суб'єктів господарювання;

забезпеченості оборотними активами, їх структури та ефективності використання на підприємствах АПК України по відношенню до наявних земельних ресурсів.

Література:

1. Бондина Н.Н. Влияние различных факторов на эффективность использования оборотного капитала / Бондина Н.Н. // Международный сельскохозяйственный журнал. — 2006. — № 3. — С. 41—43.
 2. Бечко В.П. Ефективність використання оборотних засобів суб'єктів господарювання аграрної галузі / В.П. Бечко // Економічний простір. — 2010. — № 41. — С. 203—211.
 3. Бержанір І.А. Джерела формування оборотних засобів підприємств спиртопродуктового підкомплексу АПК: теоретичний аспект / І.А. Бержанір // Економічний простір. — 2008. — № 12/2. — С. 5—12.
 4. Галич О.А. Особливості формування та ефективного використання оборотних засобів у сільськогосподарських підприємствах / О.А. Галич, Н.С. Скубій // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип.2 — Т.2. Економічні науки. — Полтава: ПДАА. — 2011. — С. 39—41.
- Стаття надійшла до редакції 20.12.2012 р.